

Izaicinājums biržu emitentiem – ESEF formāta ieviešana gada pārskatu sagatavošanai, sākot ar 01.01.2020.

Pašlaik biržu emitentu gada pārskati galvenokārt tiek sagatavoti *Word* un *Excel* formātā un publicēti PDF formātā. Pēc finanšu pārskatu publicēšanas investori un analītiķi tos manuāli apstrādā, jo PDF nav mašīnlasāms strukturēts formāts. Turklāt dažādu sabiedrību finanšu pārskati atšķiras pēc individuāla dizaina, struktūras, papildu atklājamās informācijas. Lai atvieglotu finanšu pārskatu sniegšanu emitentiem, gada pārskatu pieejamību, analīzi un salīdzināmību lietotājiem un investoriem, sākot ar 2020. gada 1. janvāri, Eiropas Savienībā tiek ieviests Eiropas vienotais elektroniskais formāts (*European Single Electronic Format, ESEF*) – formāts, kurā emitenti, kuru vērtspapīri ir iekļauti regulētajā tirgū Eiropas Savienības dalībvalstī vai Eiropas Ekonomikas zonas valstī, turpmāk sagatavos savus gada pārskatus.

ESEF attīstības process

Par vienotā elektroniskās ziņošanas formāta ieviešanu Eiropas Savienībā sāka domāt jau pirms vairāk nekā sešiem gadiem. 2013. gadā tika izdota direktīva 2013/50/ES (Atklātības direktīva (2013 *Transparency Directive*)), ar kuru grozīja direktīvu 2004/109/EK par atklātības prasību saskaņošanu attiecībā uz informāciju par emitentiem, kuru vērtspapīrus atļauts tirgot regulētajā tirgū, lai cita starpā iekļautu prasību emitentiem sagatavot gada finanšu pārskatus vienotajā elektroniskās ziņošanas formātā. Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādei (*European Securities and Markets Authority, ESMA*) bija jāizstrādā regulatīvais tehniskais standarts (RTS), kurā tiktu precī-

zēts elektroniskās ziņošanas formāts. ESMA ir neatkarīga Eiropas Savienības iestāde, kas sniedz ieguldījumu ES finanšu sistēmas stabilitātes nodrošināšanā, uzlabojot investoru aizsardzību un veicinot stabilus un sakārtotus finanšu tirgus.

Pēc RTS projekta izstrādes, kas ir Komisijas Deleģētās regulas (ES) 2018/815 pamatā, atklātas sabiedriskas apspriešanas, izmaksu un ieguvumu izvērtējuma, testēšanas un saņemtajām atsauksmēm 2017. gada beigās ESMA publicēja regulatīvo tehnisko standartu kopā ar rokasgrāmatu un sīkām instrukcijām emitentiem, lai atvieglotu RTS ieviešanu.

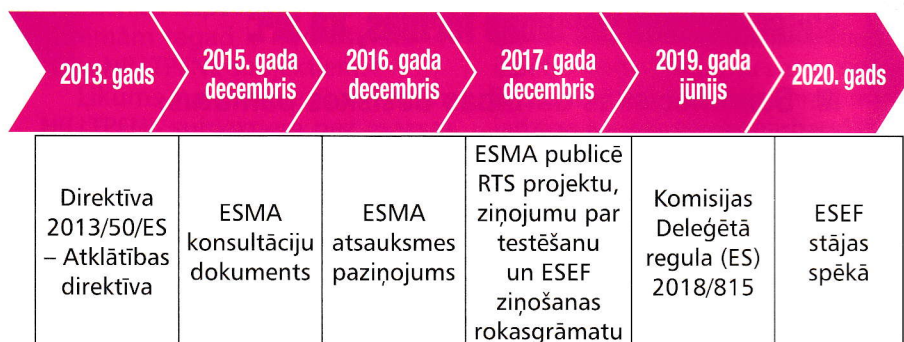
Komisijas Deleģētā regula (ES) 2018/815 par ESEF tika publicēta Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī 2019. gada 29. maijā un stājās spēkā 20 dienas vēlāk.

pārskati ESEF formātā, un iepazīsies, kas ir xHTML, XBRL, iXBRL un taksonomija.

xHTML cilvēklasāms formāts un XBRL mašīnlasāma valoda

Gada pārskati

Sabiedrībām neatkarīgi no tā, vai to juridiskā adrese atrodas ES vai trešajā valstī, kuru vērtspapīri (ieskaitot gan akcijas, gan obligācijas) ir iekļauti ES regulētajā tirgū, visi gada pārskati par finanšu gadiem, kuri sākas 2020. gada 1. janvārī vai pēc šā datuma, būs jāgatavo **paplašināmās hiperteksta iezīmēšanas valodas (*Extensible Hypertext Markup Language, xHTML*) formātā**. Tas ir cilvēklasāms formāts, kas ļauj finanšu pārskatu lasīt tieši

Digitalizācija jau sen ir būtiski ietekmējusi grāmatvežu un revidentu darbu, bet līdz ar jauna ziņošanas formāta ieviešanu gan grāmatvežiem, gan revidentiem, gan uzņēmumu vadītājiem būs jāiepazīstas ar jaunu terminoloģiju un jaunām tehnoloģijām, sagatavojot un revidējot finanšu pārskatus.

Ir vērts uzsvērt, ka ESEF attiecas tikai uz finanšu pārskatu formātu; tas nekādā veidā neskar finanšu pārskatu saturu un atklājamo informāciju. Jaunā vienotā elektroniskās ziņošanas formāta ieviešana nozīmē to, ka informācija, kas ir atklāta finanšu pārskatos, būs pieejama gan cilvēkam lasāmā, gan mašīnlasāmā formā.

Turpmāk izskatīsim, kādām sabiedrībām būs jāgatavo gada

jebkurā tīmekļa pārlūkprogrammā.

xHTML prasība attieksies uz finanšu pārskatiem, kas sagatavoti, izmantojot gan vietējos vispārpieņemtos grāmatvedības principus (*Generally Accepted Accounting Principles, GAAP*), piemēram, Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likumu, gan starptautiskus finanšu pārskatu standartus (SFPS).

Konsolidētie gada pārskati

Sabiedrībām, kuru vērtspapīrus atļauts tirgot regulētajā tirgū jebkurā dalībvalstī un kurām ir jāgatavo konsolidētie finanšu pārskati saskaņā ar starptautiskajiem finanšu pārskatu standartiem (SFPS), konsolidētie gada finanšu pārskati būs jāiezīmē, izmantojot **paplašināmo komerciālo pārskatu valodu**

Olga Molčanova, ACCA,
SIA *Nexia Audit Advice* sadarbības
programmu koordinējoša partnere,
Latvijas Republikas Grāmatvežu
asociācijas valdes locekle,
Starptautiskā sekretariāta vadītāja,
LRGA sertificēta profesionāla
grāmatvede

(*eXtensible Business Reporting Language, XBRL*), kas ir mašīnlasāma valoda. *Inline XBRL* (iXBRL) tehnoloģija ir veids, kā iegulst XBRL iezīmējumus XHTML konsolidētajos finanšu pārskatos, lai tos varētu viegli lasīt gan cilvēki, gan mašīnas.

Svarīgi, ka XHTML fails, kas satur gada finanšu pārskatus, vienmēr būs lasāms cilvēkiem un, ja tas ir iezīmēts ar iXBRL, arī mašīnlasāms. Tas nozīmē, ka emitentam nebūs divu dažādu ESEF faila versiju.

XBRL ļauj strukturēt gada pārskatus, piemēram, ieņēmumi saņem unikālo tehnisko nosaukumu ifrs: ieņēmumi, ko sauc arī par «tagu». XBRL iezīmēšanas valodas izmantošana ietver taksonomijas piemērošanu, lai cilvēklasāmo tekstu pārveidotu mašīnlasāmā informācijā. Taksonomija nodrošina hierarhisko struktūru, ko izmanto finanšu informācijas klasificēšanai. ESEF izmantojamā taksonomija ir SFPS taksonomijas papildinājums. SFPS taksonomija ir vispāratzīta taksonomija, kas izstrādāta, lai iezīmētu SFPS noteikto atklājamo informāciju, un tas savukārt veicinās saskaņā ar SFPS sagatavotu finanšu pārskatu iezīmējumu salīdzināmību pasaules mērogā. Pamata taksonomijas shēma ir iekļauta Komisijas Deleģētās regulas (ES) 2018/815 pielikumā. Turklāt XBRL tehniskās taksonomijas datnes, kas atbilst visām attiecīgajām tehniskajām un

juridiskajām prasībām, tiek publicētas ESMA mājaslapā — www.esma.europa.eu, lai emitentiem sniegtu norādījumus, kā izveidot savai sabiedrībai specifisko taksonomiju.

ES emitentiem, kas sagatavo konsolidētus finanšu pārskatus saskaņā ar SFPS, tie būs jāiezīmē, izmantojot SFPS taksonomijas elementus, kas atbilst ES apstiprinātajiem SFPS. ES emitenti var iezīmēt atsevišķus finanšu pārskatus ar nosacījumu, ka tie izmanto iXBRL valodu un ja taksonomiju nodrošina dalībvalsts, kurā tie ir reģistrēti.

Emitentiem, kas sagatavo konsolidētus finanšu pārskatus saskaņā ar Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likumu vai citiem vietējiem GAAP, arī ir jāapzinās, ko nozīmē iXBRL iezīmēšana, un jāsāk laikus gatavoties. Komisijas Deleģētajā regulā (ES) 2018/815 ir noteikts, ka, ja dalībvalstu tiesību akti pieļauj vai pieprasa gada pārskatu daļu iezīmēšanu, kas nav saskaņā ar SFPS saga-

tavotie konsolidētie gada pārskati, emitentiem, iezīmējot šīs daļas, būtu jāizmanto XBRL iezīmēšanas valoda un piemērotā taksonomija, ko šim nolūkam ir paredzējusi dalībvalsts, kurā tie reģistrēti.

Jāatzīmē, ka trešo valstu emitentiem, kas sagatavo konsolidētus finanšu pārskatus saskaņā ar SFPS, tie būs jāiezīmē saskaņā ar elementiem, kas atbilst SFPS, ko izdevusi Starptautiskā grāmatvedības standartu padome (*International Accounting Standard Board, IASB*). Trešo valstu emitentiem, kas izmanto trešo valstu vispārpieņemtos grāmatvedības principus, vēl nav atļauts iezīmēt savus finanšu pārskatus.

Starpperioda finanšu pārskati

Prasība sagatavot finanšu pārskatus elektroniskā formātā (xHTML vai XHTML ar iXBRL) attiecas tikai uz gada finanšu pārskatiem, uz starpperioda finanšu pārskatiem tā neattiecas.

Iezīmējumi	Konsolidētie gada pārskati, kas sagatavoti saskaņā ar SFPS	Atsevišķie finanšu pārskati	Finanšu pārskati, kas sagatavoti saskaņā ar trešo valstu vispārpieņemtiem grāmatvedības principiem (GAAP)
<p>Primārie finanšu pārskati — visu skaitļu iezīmēšana:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ finanšu stāvokļa pārskats; ■ peļņas vai zaudējumu un pārējo visaptverošo ienākumu pārskats; ■ pašu kapitāla izmaiņu pārskats; ■ naudas plūsmas pārskats. <p>Pamata taksonomijas obligātie elementi — informācija par sabiedrību:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ sabiedrības nosaukums vai citi rekvizīti; ■ paskaidrojums par izmaiņām sabiedrības nosaukumā vai citos rekvizītos kopš iepriekšējā pārskata perioda beigām; ■ sabiedrības atrašanās vieta; ■ sabiedrības juridiskā forma; ■ reģistrācijas valsts; ■ sabiedrības juridiskā adrese; ■ galvenā uzņēmējdarbības vieta; ■ sabiedrības darbības veida un tās galvenās darbības apraksts; ■ mātes sabiedrības nosaukums; ■ koncerna galīgās mātes sabiedrības nosaukums. 	Obligāti, sākot ar 01.01.2020.	Brīvprātīgi, piemērojot taksonomiju, ko šim nolūkam paredzējusi dalībvalsts, kurā sabiedrība ir reģistrēta	Aizliegts
Pielikuma blokveida marķēšana	Obligāti, sākot ar 01.01.2022.		
Pielikuma detalizēta marķēšana	Brīvprātīgi		

Alternatīvie tirgi

Emitentiem, kur akcijas vai obligācijas ir iekļautas alternatīvajos tirgos, piemēram, *Nasdaq Baltic* alternatīvajā tirgū *First North*, nebūs jā sagatavo finanšu pārskati jaunajā formātā; ESEF attiecas tikai uz regulētajiem tirgiem.

Pāreja uz XBRL

Pāreja uz konsolidēto gada pārskatu sastāvdaļu obligāto iezīmēšanu notiks pakāpeniski:

- konsolidētajos gada pārskatos par finanšu gadiem, kuri sākas 2020. gada 1. janvārī vai pēc šā datuma, būs obligāti detalizēti jā iezīmē primārie finanšu pārskati — finanšu stāvokļa pārskats, peļņas vai zaudējumu un pārējo visaptverošo ienākumu pārskats, pašu kapitāla izmaiņu pārskats un naudas plūsmas pārskats, kā arī informācija par sabiedrību;
- konsolidētajos gada pārskatos par finanšu gadiem, kuri sākas 2022. gada 1. janvārī vai pēc šā datuma, būs obligāti blokveidā jā marķē arī pielikums, izmantojot vienotus taksonomijas elementus. Ja emitents vēlas, pielikums var tikt iezīmēts arī detalizētāk.

Apkopojot iepriekš izklāstīto informāciju, tabulas veidā ir sniegtas gada pārskatu iezīmēšanas jaunās prasības.

Izaicinājumi

Vislielākie izaicinājumi līdz ar ESEF formāta ieviešanu emitentiem būs saistīti ar nepieciešamību ieviest jaunu finanšu pārskatu sagatavošanas kārtību, jaunu programmatūru, procesus un kontroles.

1. Pirms veic jebkādas uzlabojumus vai izmaiņas pašreizējā gada pārskata sagatavošanas kārtībā, vispirms ir jā iepazīstas ar jaunajām prasībām un jā pārdomā, kā tās var ietekmēt jūsu sabiedrību:

- ieteicams sagatavot atbilstības tabulu, kurā sabiedrības finanšu pārskatu posteņi tiktu attiecināti pret ESEF pamata taksonomiju, kam ir vistuvākā grāmatvedības nozīme iezīmētai informācijai;
- ja pamata taksonomijas izmantošana nav piemērota, jā izvērtē nepieciešamība izveidot taksonomijas paplašinājumus. Taksonomijas paplašinājumu veidošana būs aktuāla tām sabiedrībām, kurām ir specifiskie posteņi vai cita informācija.

Piemēram, finanšu pārskatos ir pozīcija «Nemateriālā vērtība». Paredzams, ka emitents izvēlēsies taksonomijas elementu, kam ir vistuvākā grāmatvedības nozīme tā atklāšanai. Elementu, kas visvairāk atbilst tā grāmatvedības nozīmei, tā arī sauc — «Nemateriālā vērtība». Tomēr emitentam var būt posteņi, kuriem taksonomijā nav atbilstoša elementa, jo tie ir raksturīgi tikai šim emitentam vai nozarei. Piemēram, «Noliktavas aprikojums» nav SFPS taksonomijas elements. Šajā gadījumā paplašinātajiem taksonomijas elementiem jābūt «noenkurotiem» vistuvākajam plašākajam pamata taksonomijas elementam — «Pamatlīdzekļiem un inventāram»:

Konsolidētais finanšu stāvokļa pārskats	ESEF taksonomija
Aktīvi	+ Vispārēja informācija par finanšu pārskatiem
Nemateriālā vērtība	- Finanšu stāvokļa pārskats
Nemateriālie ieguldījumi	- Aktīvi
Noliktavas aprikojums	→ Pamatlīdzekļi un inventārs
Pārējie pamatlīdzekļi un inventārs	→ Ieguldījuma īpašumi
	→ Nemateriālā vērtība
	Nemateriālie ieguldījumi, izņemot nemateriālo vērtību

2. IT risinājuma meklēšana — jā sāk diskusijas ar pašreizējiem un potenciālajiem pakalpojumu sniedzējiem vai konsultantiem. Jā atzīmē, ka pašlaik vairākas kompānijas piedāvā savus pakalpojumus Eiropas Savienībā; ir pieejams arī sertificētu programmatūru saraksts, piemēram: http://www.xbrleurope.org/?page_id=1243. Šie IT pakalpojumu sniedzēji piedāvā gan vienkāršas programmas konsolidēto finanšu pārskatu iezīmēšanai, gan sarežģītākus kompleksus risinājumus, kad programmā ir iespējams no paša sākuma sagatavot finanšu pārskatus un pēc tam veikt iezīmēšanu un konvertēt pārskatus nepieciešamajā formātā. IT pakalpojumu sniedzēji piedāvā arī dažādas papildu funkcijas, kuras var tikt pielāgotas klientu vajadzībām. Viena no modernākajām ir mākslīgā intelekta izmantošana, kas atvieglo konsolidēto finanšu pārskatu iezīmēšanu.

3. Laiks — gada pārskatu sagatavošana jau tagad ir dārgs un laikietilpīgs process; konsolidēto pārskatu iezīmēšana arī prasīs zināmu laiku, līdz ar to būs jā plāno finanšu pārskatu sagatavošana tā, lai paliktu laiks XBRL iezīmēšanai.

4. Apmācības — atbildīgajai personai ir jā iepazīstas ar jauno regulējumu, jā novērtē jaunās prasības un iespējas, jā iemāca darbinieki strādāt ar jauno programmatūru.

5. Izmaksas — šī jaunā strukturētā formāta ieviešana, īpaši attiecībā uz konsolidēto finanšu pārskatu iezīmēšanu, sākotnējā posmā sabiedrībām radīs izmaksas, kas būs ievērojami atkarīgas no tā, vai sabiedrība nolemj pati sagatavot finanšu pārskatus, vai arī izmantojot trešās puses ārpakalpojumus. ESMA bija aprēķinājusi, ka sabiedrības iekšējās sagatavošanas gadījumā ieviešanas izmaksas vidēji varētu būt apmēram 8200 eiro par pirmo finanšu pārskatu iesniegšanu un aptuveni 2400 eiro par katru nākamo iesniegšanu. Ārpakalpojumu gadījumā sabiedrības izmaksas vidēji varētu būt apmēram 13 000 eiro par pirmo iesniegšanu un aptuveni 4600 eiro

par katru nākamo iesniegšanu. Jebkurā gadījumā sākotnējās izmaksas ievērojami samazināsies pēc pirmā iesniegšanas gada. Taču pašlaik tirgū tiek piedāvāti IT risinājumi, sākot ar 2000 eiro gadā par licenci.

6. Revīzijas izmaksu pieaugums — plānots, ka var būt obligāta prasība, lai revidenti pārbaudītu iXBRL iezīmēšanu, kas sabiedrībai var palielināt revīzijas izmaksas.

Ieguvumi

Finanšu pārskatu digitalizācija ir globāla tendence, un tā dod informācijas lietotājiem jaunas iespējas, piemēram:

1. Finanšu pārskati kļūst pieejami, salīdzināmi un vieglāk analizējami lietotājiem un investoriem.
2. Visi SFPS finanšu pārskati tiks iezīmēti ar standarta iezīmējumiem, kas informāciju padara strukturētu un mašīnlasāmu.
3. XBRL iezīmējumi tiks iegulti xHTML dokumentā, izmantojot tehnoloģiju iXBRL, kā rezultātā tiek sagatavots vienots finanšu pārskats saskaņā ar visām jaunajām prasībām.
4. Emitentiem ir iespēja novērtēt savus pašreizējos finanšu pārskatu sagatavošanas procesus. ESEF jauno prasību ieviešanu var īstenot tādā veidā, kas būtiski mainīs ziņošanas procesus un uzlabos finanšu pārskatu kvalitāti. ■